

АНАЛІЗ НОМЕНКЛАТУРИ СЕДАТИВНИХ ТА СНОДІЙНИХ ПРЕПАРАТІВ В УКРАЇНІ

© **О. В. Савельєва, І. М. Владимірова**

Національний фармацевтичний університет, Харків

Резюме: проаналізовано асортимент сучасних седативних та снодійних препаратів, зареєстрованих в Україні. Встановлено, що фармацевтичні підприємства України займають 76,70 % ринку. Синтетичні препарати займають 22,33 % ринку, препарати рослинного походження – 77,67 %. Монопрепарати представлені препаратами валеріани, півонії та кропиви собачої. Результати щодо співвідношення форм випуску доводять, що лікарські форми у вигляді таблеток та настойки займають найбільші сегменти. Встановлено одноманітність видів лікарських рослин, що входять до складу седативних та снодійних засобів.

Ключові слова: седативні засоби, снодійні засоби, номенклатура препаратів, фітотерапевтичні засоби.

Вступ. Захворювання нервової системи можуть виникати в результаті ряду причин, зокрема, стресові ситуації, порушення режиму дня, малоактивний спосіб життя, тривале нервеве напруження тощо. Все це призводить до порушень сну, постійного головного болю, хронічної втоми. Захворювання нервової системи проявляються порушенням рівноваги при ходьбі і порушеннями координації рухів, утрудненою орієнтацією в просторі, зниженням пам'яті, нападами, слабкістю, при тяжких порушеннях роботи нервової системи – паралічами [1, 2].

Більшість дорослого населення планети страждає через порушення з боку нервової системи. Найчастіше спосіб життя, пов'язаний з розмаїттям стресових факторів, і є основною причиною більшості нервових розладів. Захворювання нервової системи здатні приймати різну форму – від головного болю до нападів епілепсії. Але повністю виключити стреси зі свого життя практично не можливо. Максимум що можна зробити – це звести їх кількість і вираженість до мінімуму. Тому в даному випадку важливим є профілактика виникнення порушень роботи нервової системи та їх раціональна терапія. Для цього застосовуються препарати з нейромедіаторною дією, що мають комплексний вплив на етіологічні фактори, патогенетичні ланки та симптоматичні прояви захворювання [2, 6, 9, 13].

Методи дослідження. Дослідження проводились за допомогою загальноприйнятих статистичних і маркетингових досліджень електронних і паперових джерел інформації. Об'єктом роботи була інформація про седативні та снодійні препарати, зареєстровані в Україні.

Результати й обговорення. З метою дослідження частки рослинних седативних та снодійних препаратів, зареєстрованих в Україні, та аналізу видів лікарських рослин, що входять до їх складу, досліджено

номенклатуру регіонального ринку даної групи препаратів. Відповідно до класифікаційної системи АТС [3], препарати даного сегменту представлені групами: комбіновані препарати барбітуратів; засоби, близькі до бензодіазепіну; агоністи рецепторів мелатоніну, препарати бромідів та дексмететомідину та група інших седативних та снодійних препаратів. До останньої групи входять препарати на основі валеріани, півонії, кропиви собачої та комбіновані рослинні препарати.

Аналізуючи частку кожної країни-виробника, представленої на вітчизняному фармацевтичному ринку, встановлено, що продукція даного сегменту (седативних та снодійних засобів) фармацевтичних підприємств України займає 76,70 %; Німеччини – 6,80 %; Польщі – 2,91 %; США, Чехії, Словенії, Франції – по 1,94 %; Латвії, Туреччини, Канади, Угорщини, Фінляндії, Білорусі – по 0,97 % (рис. 1).

Препарати даної групи представлені твердими (таблетки, капсули, гранули) та рідкими (настойка, краплі, екстракт рідкий, розчин оральний, концентрат розчину для інфузій) лікарськими формами, а також у вигляді збору ЛРС у пачці та індивідуальних фільтр-пакетах. На рисунку 2 наведено результати проведеного порівняльного аналізу. Серед представлених лікарських форм переважають тверді форми (58,4 %), найбільший відсотковий вміст мають таблетки (33,63 %). Найбільшу частку ринку рідких лікарських форм займають настойки (19,47 %). Низькою часткою характеризуються такі форми, як екстракт рідкий та розчин оральний (по 1,77 %).

Аналізуючи стан фармацевтичного ринку України седативних та снодійних препаратів за походженням, встановлено, що синтетичні препарати займають 22,33 % ринку, препарати рослинного походження – 77,67 % (рис. 3).

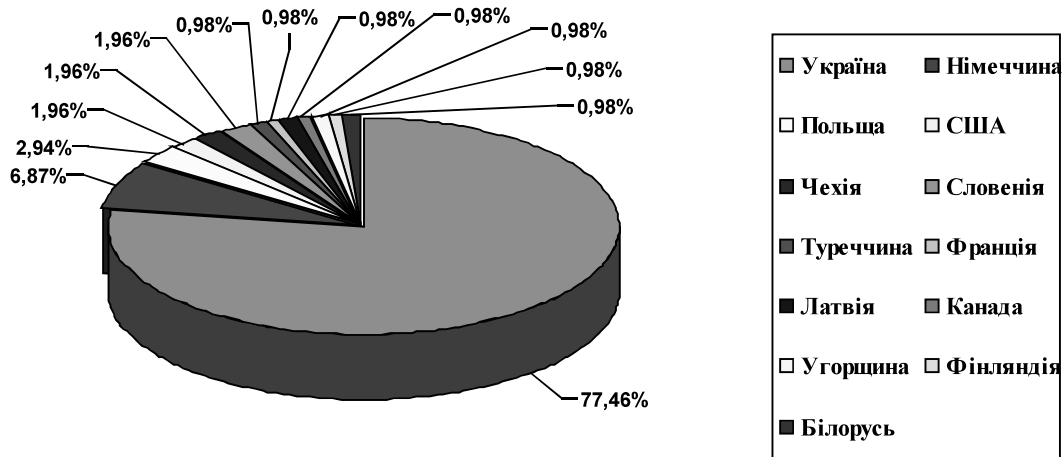

Рис. 1. Порівняльна гістограма фармацевтичних підприємств країн-виробників седативних та снодійних препаратів.

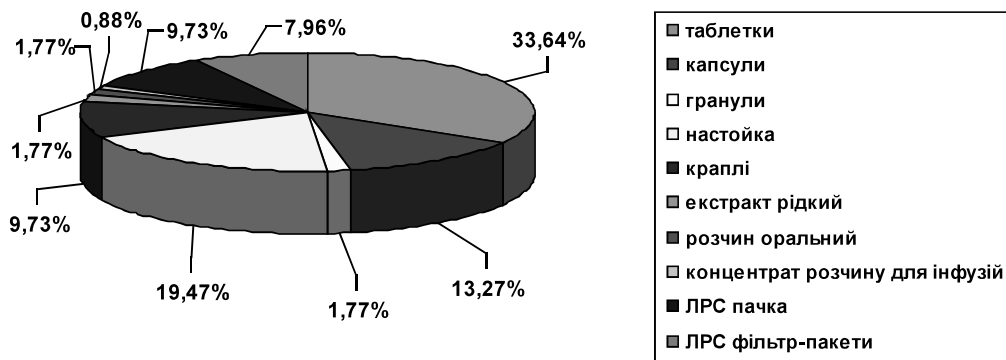

Рис. 2. Порівняльна гістограма лікарських форм седативних та снодійних препаратів.

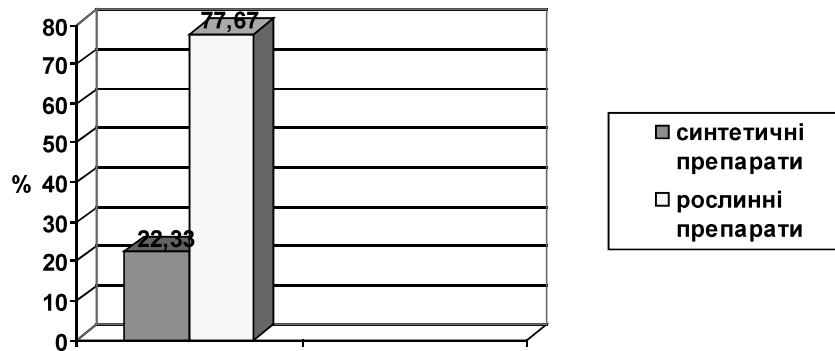

Рис. 3. Порівняльна гістограма седативних та снодійних препаратів за походженням.

Синтетичні препарати представлені групами комбінованих препаратів барбітуратів та засобами, близькими до бензодіазепіну. Барбітурати мають ряд недоліків. Сон, викликаний барбітуратами, відрізняється від природного: вони полегшують настання сну (засипання), але змінюють його структуру – співвідношення фаз швидкого (парадоксального, десинхронізованого) і повільного (ортодоксального, синхронізованого) сну. Нерідко сон стає переривчастим, з великою кількістю

сновидінь, кошмарів. Після нього залишається тривала сонливість, розбитість, порушення координації рухів та інші небажані явища. При багатократному використанні розвивається толерантність (звикання), і для отримання снодійного ефекту необхідно збільшувати дозу. Великі дози барбітуратів та бензодіазепіну можуть пригнічувати дихання, знижувати артеріальний тиск (аж до судинного колапсу), знижувати температуру тіла, зменшувати діурез та ін. [3].

Препарати рослинного походження можна розділити на дві групи – монопрепарати та комбіновані рослинні препарати. Монопрепарати представлені препаратами валеріани, півонії та кропиви собачої (рис. 4). Слід зазначити і одноманітність лікарських форм для цієї групи.

Монопрепарати півонії та кропиви собачої представлені лише настоянкою (4 та 8 препаратів відповідно) та ЛРС кропиви собачої пачка/фільтр пакети – 3 препарати. Проте дані види лікарських рослин входять до складу багатокомпонентних лікарських засобів седативної дії, тому широко застосовуються в даному напрямку.

Різноманітністю лікарських форм характеризувались лише препарати валеріани: настоянка (8 препаратів), таблетки (4 препарати), капсули (2 препарати), рідкий екстракт (1 препарат), ЛРС пачка/фільтр пакети (4 препарати).

Характеризуючи вплив препаратів валеріани, півонії та кропиви собачої на функціональну активність ЦНС, слід вказати на деякі відмінності їх дії, зокрема,

спектр дії валеріани характеризується, з одного боку, різноманітністю фармакологічних ефектів, а з іншого – необхідністю певного часу для їх реалізації [10, 11].

У ряді випадків терапія монопрепаратами валеріани виявляється недостатньо ефективною з точки зору усунення проявів супутньої вегето-судинної дистонії, а іноді необхідне посилення седативного або снодійного ефекту. З цією метою до валеріани у складі комбінованих препаратів додають такі лікарські рослини, як хміль звичайний, м'ята перцева, вахта трилиста, меліса лікарська, пасифлора тощо [5, 7, 8, 12].

Препарати півонії та кропиви собачої застосовують при комплексному лікуванні вегето-судинної дистонії, безсонні, що має невротичний характер, неврозів, епілепсії, гормональних розладах під час клімаксу, а також для боротьби з хронічним алкоголізмом [4, 5, 13].

Таким чином, при застосуванні фітотерапевтичних засобів для ефективного лікування важливим є врахування їх механізму дії і особливостей фармакологічної дії на організм людини.

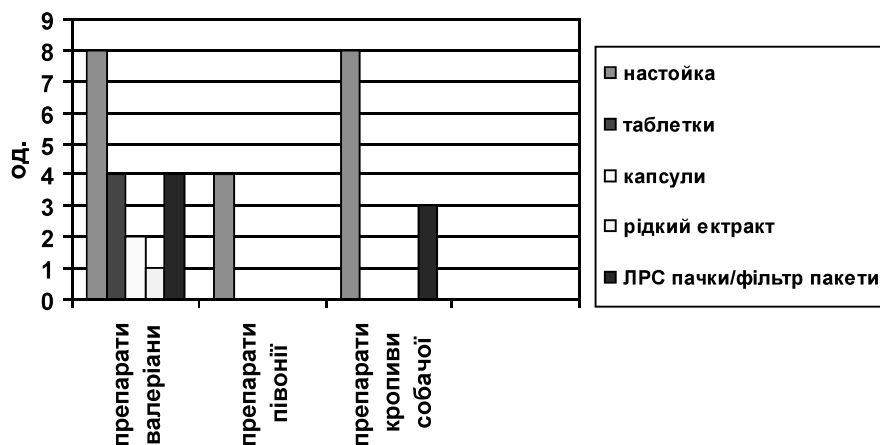

Рис. 4. Порівняльна гістограма лікарських форм монокомпонентних рослинних препаратів.

Висновки. 1. Аналізуючи частку кожної країни-виробника, представленої на вітчизняному фармацевтичному ринку, встановлено, що продукція сегменту ринку седативних та снодійних засобів фармацевтичних підприємств України займає 76,70 %.

2. Аналізуючи стан фармацевтичного ринку України седативних та снодійних препаратів за походженням встановлено, що синтетичні препарати займають 22,33 % ринку, препарати рослинного походження –

77,67 %. Монопрепарати представлені препаратами валеріани, півонії та кропиви собачої. Слід зазначити і одноманітність лікарських форм для цієї групи.

3. Аналізуючи види лікарських рослин, що входять до складу седативних та снодійних засобів, встановлено їх одноманітність. Перспективним в цьому напрямку може бути пошук інших видів лікарської рослинної сировини нейромедіаторної дії як джерел для створення фітотерапевтичних засобів.

Список літератури

1. Воробьева О. В. Психовегетативный синдром, ассоциированный с тревогой (вопросы диагностики и терапии) / О. В. Воробьева // РМЖ. – 2006. – Т. 14, № 23. – С. 1696–1699.
2. Карвасарский Б. Д. Неврозы / Б. Д. Карвасарский. – М. : Медицина, 1990. – 574 с.

3. Компендиум. Лекарственные препараты on-line: специализированное медицинское интернет-издание для врачей, провизоров, фармацевтов, студентов медицинских и фармацевтических вузов [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://compendium.com.ua>.
4. Пилигина Г. Я. Лечение невротических расстройств

- с помощью фитопрепаратов / Г. Я. Пилягина // Фитопрепараты в Украине. – 2000. – № 3-4. – С. 19–21.
5. Ушкалова А. В. Эффективность и безопасность антидепрессивных и седативных средств растительного происхождения / А. В. Ушкалова, Т. С. Илларионова // Фарматека. – 2007. – № 20. – С. 10–14.
6. Heinz K. Stress-induced functional cardiovascular pathology / K. Heinz // J. Funct. Neurol. Pathol. – 2003. – Vol. 8. – P. 198–209.
7. Hohmann J. Protective effects of the aerial parts of *Salvia officinalis*, *Melissa officinalis* and *Lavandula angustifolia* and their constituents against enzyme-dependent and enzyme-independent lipid peroxidation / J. Hohmann // Planta Med. – 1999. – № 65. – P. 576–578.
8. Kennedy D. O. Attenuation of laboratory-induced stress in humans after acute administration of *Melissa officinalis* (Lemon Balm) / D. O. Kennedy [et al.] // Psychosom. Med. – 2004. – Vol. 66, № 4. – P. 607–613.
9. Kertner D. K. Psychosomatic Medicine. – Chicago: Chicago Univ. Press, 2005. – 346 p.
10. Khom S. Valerenic acid potentiates and inhibits GABA(A) receptors: Molecular mechanism and subunit / S. Khom // Neuropharmacology. – 2007. – № 34. – P. 45–49.
11. *Valeriana officinalis* root extracts have potent anxiolytic effect in laboratory rats / K. Murphy, Z. J. Kubin, J. N. Shepherd, R. H. Ettinger // Phytomedicine International Journal of Phytotherapy and Phytopharmacology. – 2010. – № 17. – P. 674–678.
12. Pereira P. Neurobehavioral and genotoxic aspects of rosmarinic acid / P. Pereira // Pharmacol. Res. – 2005. – Vol. 52, № 3. – P. 199–203.
13. Samuelsson G. Drugs of Natural Origin. A textbook of Pharmacognosy / G. Samuelsson. – 5-th revised edition. – London, 2004. – 620 p.

АНАЛИЗ НОМЕНКЛАТУРЫ СЕДАТИВНЫХ И СНОТВОРНЫХ ПРЕПАРАТОВ В УКРАИНЕ

Е. В. Савельева, И. Н. Владимирова

Национальный фармацевтический университет, Харьков

Резюме: проанализирован ассортимент современных седативных и снотворных препаратов, зарегистрированных в Украине. Установлено, что фармацевтические предприятия Украины занимают 76,70 % рынка. Синтетические препараты занимают 22,33 % рынка, препараты растительного происхождения – 77,67 %. Монопрепараты представлены препаратами валерианы, пиона и пустырника. Результаты относительно соотношения форм выпуска доказывают, что лекарственные формы в виде таблеток и настойки занимают наибольшие сегменты. Установлено однообразие видов лекарственного растительного сырья, которое входит в состав седативных и снотворных средств.

Ключевые слова: седативные средства, снотворные средства, номенклатура препаратов, фитотерапевтические средства.

THE ANALYSIS OF NOMENCLATURE OF SEDATIVE AND SOMNOLENT DRUGS IN UKRAINE

O. V. Savelyeva, I. M. Vladymyrova

National University of Pharmacy, Kharkiv

Summary: the assortment of the modern sedative and somnolent drugs presented at the pharmaceutical market of Ukraine has been analyzed. It has been established that pharmaceutical manufactories of Ukraine occupy 76.70 % of market. Synthetic drugs occupy 22.33 % of market, plants drugs – 77.67 %. Monodrugs are presented by drugs of *Valeriana officinales*, *Paeonia anomala* and *Leonurus cardiaca*. Results in relation to correlation of producing forms prove, that medicinal forms as pills and tincture occupy the largest segments. There was established the monotony of species of medicinal plants, which are the ingredients of sedative and somnolent drugs.

Key words: sedative drugs, somnolent drugs, drugs nomenclature, phytotherapeutic drugs.

Отримано 29.04.2015